

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

10 april 2015

WETSVOORSTEL

**tot instelling van een belasting op de grote
vermogens**

ADVIES VAN HET REKENHOF

Zie:

DOC 54 **0770/ (2014/2015):**

001: Wetsvoorstel van de heer Ahmed Laaouej c.s.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

10 avril 2015

PROPOSITION DE LOI

**visant à introduire un impôt sur les grands
patrimoines**

AVIS DE LA COUR DES COMPTES

Voir:

DOC 54 **0770/ (2014/2015):**

001: Proposition de loi de M. Ahmed Laaouej et consorts.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GOI	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones
PP	:	Parti Populaire

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

1. Vraag om advies

Krachtens artikel 79, lid 1, van het reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers, heeft de voorzitter van de Kamer het hof per brief van 3 februari 2015 gevraagd hem een nota voor te leggen met een raming van de nieuwe uitgaven of van de minderontvangsten die het gevolg zouden zijn van negen wetsvoorstellen.

De hieronder vermelde commentaar heeft specifiek betrekking op het wetsvoorstel *tot instelling van een belasting op de grote vermogens*.

Dit wetsvoorstel werd op 13 januari 2015 ingediend bij de Kamer door de heer Ahmed Laaouej c.s. (DOC 54 0770/001).

2. Wetsvoorstel

Het wetsvoorstel beoogt de grote vermogens jaarlijks te belasten wanneer ze een nettobedrag van 1 250 000 euro overschrijden. Dit bedrag wordt berekend per natuurlijke persoon die onderworpen is aan de belasting op de grote vermogens. Voor gezinnen (of fiscale gezinnen) met meer dan één belastingplichtige en voor goederen in mede-eigendom moet het aandeel van elke belastingplichtige in het gemeenschappelijk vermogen worden vastgesteld.

Het wetsvoorstel voert een belasting op de grote vermogens in zowel voor de rijksinwoners als voor de niet-rijksinwoners. De eersten zijn de belasting op de grote vermogens verschuldigd op de waarde van al hun in België en in het buitenland gelegen goederen (wereldwijde vermogen), terwijl de niet-rijksinwoners aan de belasting op de grote vermogens zijn onderworpen voor de waarde van al hun bezittingen in België.

Het begrip vermogen, zoals beschreven in het wetsvoorstel, omvat alle roerende en onroerende goederen, alsook alle waarden en rechten die een belastingplichtige volledig of deels bezit. De goederen die uitsluitend worden aangewend voor de uitoefening van de beroepsbezigheid van de belastingplichtige en de eigen woning, worden echter niet in aanmerking genomen voor het bepalen van het bedrag van 1 250 000 euro en maken geen deel uit van belastbare grondslag voor de belasting op de grote vermogens.

Het wetsvoorstel introduceert de volgende schaal voor de berekening van de belasting op de grote vermogens:

— 0,40 % voor de eerste belastbare vermogensschijf van 0,01 euro tot 1 250 000 euro;

1. Demande d'avis

En vertu de l'article 79, alinéa 1er, du règlement de la Chambre des représentants, le président de la Chambre a invité, par lettre du 3 février 2015, la Cour à lui remettre une note contenant une estimation des dépenses nouvelles ou de la diminution des recettes qu'engendreraient neuf propositions de loi.

Le commentaire ci-dessous concerne spécifiquement la proposition de loi *visant à introduire un impôt sur les grands patrimoines*.

Cette proposition de loi a été déposée à la Chambre, par M. Ahmed Laaouej et consorts, le 13 janvier 2015 (DOC 54 0770/001).

2. La proposition de loi

La proposition de loi vise à imposer annuellement les grands patrimoines lorsque ceux-ci dépassent un montant net de 1 250 000 euros. Ce montant est calculé par personne physique assujettie à l'impôt des grands patrimoines. Dans le cas des ménages (ou foyer fiscal) composés de plus d'un contribuable et des biens détenus en co-propriété, les auteurs prévoient de déterminer la quote-part de chaque contribuable dans le patrimoine commun.

La proposition de loi instaure un impôt sur les grands patrimoines pour les habitants du Royaume et pour les non-habitants du Royaume. Les premiers seraient imposables sur la valeur de l'ensemble de leurs biens situés en Belgique et à l'étranger (patrimoine mondial) et les non-habitants du Royaume seraient soumis à l'impôt sur les grands patrimoines sur la valeur de leurs avoirs en Belgique.

La notion de patrimoine, telle que définie dans la proposition de loi, renvoie à tous les biens meubles ou immeubles, valeurs et droits qui sont détenus en tout ou partie par un contribuable. Les biens affectés exclusivement à l'exercice de l'activité professionnelle du contribuable et l'immeuble d'habitation propre n'interviennent toutefois pas pour la détermination du montant de 1 250 000 euros et ne sont pas compris dans la base imposable de l'impôt sur les grands patrimoines.

La proposition de loi introduit le barème suivant pour le calcul de l'impôt sur les grands patrimoines:

— 0,40 % pour la première tranche imposable de patrimoine de 0,01 euro à 1 250 000 euros;

— 0,80 % voor de belastbare vermogensschijf van 1 250 000 euro tot 2 500 000 euro;

— 1,20 % voor de belastbare vermogensschijf van 2 500 000 euro tot 5 000 000 euro;

— 1,50 % voor de belastbare vermogensschijf hoger dan 5 000 000 euro.

De indieners willen dat de schijven van de schaal van de belasting op de grote vermogens jaarlijks worden aangepast aan de schommelingen van de gezondheidsindex.

Het wetsvoorstel stelt bovendien een vangnet in ter voorkoming van een drempel­effect dat kan ontstaan bij de toepassing van de schaal. Concreet betekent dit dat wanneer de belasting bekomen na toepassing van de schaal, meer bedraagt dan de helft van het verschil tussen de totale waarde van het vermogen van de belastingplichtige en 1 250 000 euro, het wetsvoorstel bepaalt dat die belasting wordt begrensd tot een bedrag dat overeenkomt met die helft van het verschil tussen de totale waarde van het vermogen van de belastingplichtige en 1 250 000 euro. Op die manier wensen de indieners te vermijden dat het vermogen na belasting een uiteindelijke waarde heeft die lager ligt dan de waarde van een vermogen dat niet aan de belasting is onderworpen.

Tot slot geven de indieners de Koning de bevoegdheid om de uitvoeringsmaatregelen van het voorstel te bepalen, zoals het aangifteformulier voor de belasting op de grote vermogens, of om eventueel een dienst op te richten voor de vaststelling van en de controle op de belastingplichtigen die onderworpen zijn aan deze belasting.

3. Budgettaire weerslag

A. *Introductie en beperkingen van deze oefening*

België heeft geen vermogenskadaster. Bijgevolg bestaan er weinig gegevens over de verdeling van het gezinsvermogen en over de samenstelling ervan, waardoor het moeilijk is de budgettaire raming van het wetsvoorstel DOC 54 0770/001 uit te voeren.

In 1999 hebben K. Rademaekers en J. Vuchelen een artikel gepubliceerd genaamd “De verdeling van het Belgisch gezinsvermogen”¹, maar de gegevens van dit artikel dateren reeds van 1994 en zijn dus te oud voor deze oefening.

¹ Rademaekers, K. en Vuchelen, J. (1999), De verdeling van het Belgisch gezinsvermogen, uittreksels uit Cahiers économiques de Bruxelles, nr. 164, vierde kwartaal 1999.

— 0,80 % pour la tranche de patrimoine imposable de 1 250 000 euros à 2 500 000 euros;

— 1,20 % pour la tranche de patrimoine imposable de 2 500 000 euros à 5 000 000 euros;

— 1,50 % pour la tranche de patrimoine imposable supérieure à 5 000 000 euros.

Les auteurs prévoient que les tranches du barème de l'impôt sur les grandes fortunes soient adaptées annuellement en fonction des fluctuations de l'indice santé.

La proposition de loi instaure par ailleurs un filet de sécurité destiné à éviter un effet de seuil qui résulterait de l'application du barème. Concrètement, lorsque l'impôt obtenu après l'application du barème prévu est supérieur à la moitié de la différence entre la valeur totale du patrimoine du contribuable et 1 250 000 euros, la proposition de loi prévoit que cet impôt soit plafonné à un montant équivalent à cette moitié de la différence entre la valeur totale du patrimoine du contribuable et 1 250 000 euros. Ce faisant, les auteurs souhaitent que le patrimoine ne puisse pas avoir une valeur résiduelle après impôt inférieure à la valeur d'un patrimoine qui n'aurait pas été soumis à l'impôt.

Enfin, les auteurs délèguent au Roi les mesures d'exécution de la proposition, comme le modèle de déclaration de l'impôt sur les grands patrimoines ou la création éventuelle d'un service d'établissement et de contrôle des contribuables assujettis à cet impôt.

3. Incidence budgétaire

A. *Introduction et limites de l'exercice*

En Belgique, il n'existe pas de cadastre des patrimoines. Les informations relatives à la distribution du patrimoine des ménages et à la composition de celui-ci sont dès lors rares, de sorte que l'estimation budgétaire de la proposition de loi DOC 54 0770/001 est malaisée.

En 1999, K. Rademaekers et J. Vuchelen publiaient un article intitulé “*De verdeling van het Belgisch gezinsvermogen*”¹, mais les données de cet article datent déjà de 1994 et paraissent dès lors, trop anciennes pour le présent exercice.

¹ Rademaekers, K. et Vuchelen, J. (1999), De verdeling van het Belgisch gezinsvermogen, extraits des Cahiers économiques de Bruxelles, n°164, 4ème trimestre 1999.

Dankzij een enquête over het vermogen en de consumptie van gezinnen (*Household Finance and Consumption Survey*, HFCS), die in alle eurozonelanden werd uitgevoerd door het *Household Finance and Consumption Network* (HFCN)², konden recent echter relevante gegevens worden verzameld over dit onderwerp (in België werden de gegevens in 2011 verzameld).

Om de budgettaire weerslag van het voorliggende wetsvoorstel te schatten, baseert dit advies zich op de openbare resultaten van de eerste fase van deze enquête, alsook op diverse wetenschappelijke publicaties³ die de HFCS-database⁴ gebruiken. Het Rekenhof heeft jammer genoeg zelf geen toegang kunnen krijgen tot de volledige database die naar aanleiding van deze enquête is aangelegd, aangezien deze toegang uitsluitend is voorbehouden voor wetenschappelijk onderzoek.

In deze context kent deze budgettaire raming meerdere beperkingen.

1) *Beperkingen die leiden tot een overschatting van de begrotingsontvangsten die voortvloeien uit dit wetsvoorstel:*

— Het voorliggende wetsvoorstel heeft betrekking op het vermogen van de belastingplichtigen. Voor gezinnen (of fiscale gezinnen) met meer dan één belastingplichtige en voor goederen in mede-eigendom bepaalt het wetsvoorstel dat het aandeel van elke belastingplichtige in het gemeenschappelijk vermogen moet worden vastgesteld. De openbare gegevens van de HFCS waarop dit advies zich baseert, hebben echter betrekking op het vermogen van de gezinnen. Gezien het potentiële belang van de budgettaire overschatting die deze beperking teweegbrengt, heeft het Rekenhof geprobeerd een verbetering aan te brengen (zie hieronder);

Toutefois, une enquête sur le patrimoine et la consommation des ménages (*Household Finance and Consumption Survey*, HFCS), réalisée dans tous les pays de la zone euro par le *Household Finance and Consumption Network* (HFCN)², a récemment permis de rassembler des informations pertinentes sur le sujet (en Belgique, les données ont été récoltées en 2011).

Pour estimer l'impact budgétaire de la proposition de loi en examen, le présent avis se base sur les résultats publics de la première vague de cette enquête, ainsi que sur diverses publications scientifiques³ qui utilisent la base de données de la HFCS⁴. La Cour des comptes n'a malheureusement pas pu avoir elle-même accès à la base de données exhaustive constituée à l'occasion de cette enquête, car cet accès est uniquement réservé à l'usage de la recherche scientifique.

Dans ce contexte, la présente estimation budgétaire souffre de plusieurs limites.

1) *Limites tendant à surestimer les recettes budgétaires découlant de la présente proposition de loi:*

— La proposition de loi en examen porte sur le patrimoine des contribuables. Dans le cas des ménages (ou foyer fiscal) composés de plus d'un contribuable et des biens détenus en co-propriété, la proposition de loi prévoit de déterminer la quote-part de chaque contribuable dans le patrimoine commun. Or, les données publiques de la HFCS sur lesquelles se base le présent avis portent sur le patrimoine des ménages. Etant donné l'importance potentielle de la surestimation budgétaire induite par cette limite, la Cour a tenté d'apporter un correctif (voir ci-dessous);

² Het HFCN werd opgericht in december 2006 en bestaat uit onderzoekers, statistici en economen van de Europese Centrale Bank, van nationale centrale banken van het Eurosysteem en van een bepaald aantal nationale instellingen voor de statistiek. Het HFCN leidt de HFCS, die gegevens verzamelt over het vermogen en de consumptie van gezinnen. De gegevens van de eerste fase van de enquête werden in april 2013 gepubliceerd.

³ Het budgettaire advies baseert zich hoofdzakelijk op drie wetenschappelijke artikels:
— Du Caju, P. (2013), Structure et répartition du patrimoine des ménages: une analyse menée sur la base de la HFCS, *Revue économique* van september 2013, Nationale Bank van België
— Kuypers, S. en Marx, I. (2014), De verdeling van de vermogens in België, CSB Bericht, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Universiteit Antwerpen – Vermeulen, P. (2014), How fat is the top tail of the wealth distribution, *working paper series* nr. 1692/juli 2014, Europese Centrale Bank

⁴ De openbare gegevens van de HFCS zijn online beschikbaar op de volgende website: http://www.ecb.europa.eu/home/html/researcher_hfcn.en.html.

² Le HFCN a été créé en décembre 2006 et est composé de chercheurs, de statisticiens et d'économistes de la Banque Centrale Européenne, des banques centrales nationales de l'Eurosystème et d'un certain nombre d'instituts nationaux de statistiques. Le HFCN dirige la HFCS, qui recueille des données au niveau des ménages sur les finances et la consommation. Les données de la première vague de l'enquête ont été publiées en avril 2013.

³ L'avis budgétaire se base principalement sur trois articles scientifiques:
— Du Caju, P. (2013), Structure et répartition du patrimoine des ménages: une analyse menée sur la base de la HFCS, *Revue économique* de septembre 2013, Banque Nationale de Belgique
— Kuypers, S. et Marx, I. (2014), De verdeling van de vermogens in België, CSB Bericht, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Universiteit Antwerpen – Vermeulen, P. (2014), How fat is the top tail of the wealth distribution, *working paper series* n°1692/july 2014, European Central Bank

⁴ Les données publiques de la HFCS sont disponibles en ligne à l'adresse suivante: http://www.ecb.europa.eu/home/html/researcher_hfcn.en.html.

— Deze raming houdt geen rekening met eventuele gedragsveranderingen van de belastingplichtigen, naar aanleiding van de invoering van een belasting op de grote vermogens (delokalisatie van de belastbare grondslag, fiscale optimalisatie,...) en met eventuele kosten met betrekking tot de implementering van deze belasting (opvolging en controle door de administratie, bijvoorbeeld).

2) *Beperkingen die leiden tot een onderschatting van de begrotingsontvangsten die voortvloeien uit dit wetsvoorstel:*

— De HFCS is *a priori* niet ontworpen om het totale vermogen van een land te bepalen. De gegevens die via de HFCS worden verzameld, zijn bijgevolg slechts gedeeltelijk te vergelijken met de macro-economische gegevens in dat verband. Het totale nettovermogen van België dat werd geraamd op basis van de openbare gegevens van de HFCS en dat in het vervolg van deze budgettaire raming werd gebruikt, is waarschijnlijk onderschat in vergelijking met de bestaande macro-economische gegevens;

— Wegens gebrek aan gegevens houdt deze raming geen rekening met de ontvangsten afkomstig van niet-rijksinwoners die aan de belasting op de grote vermogens zijn onderworpen voor de waarde van hun tegoeden in België;

— Deze raming baseert zich op het gemiddelde nettovermogen per gezin dat behoort tot het 99^e percentiel. Het nettovermogen in het 99^e percentiel is waarschijnlijk niet lineair verdeeld.

3) Het voorliggende wetsvoorstel bepaalt dat de goederen die uitsluitend voor de uitoefening van een beroepsbezigheid van de belastingplichtige worden aangewend en de eigen woning niet meetellen bij de bepaling van de belastbare grondslag van de belasting op de grote vermogens. De openbare gegevens van de HFCS en de geraadpleegde wetenschappelijke publicaties bevatten geen voldoende gedetailleerde informatie over de goederen die uitsluitend voor de uitoefening van de beroepsbezigheid worden aangewend, waardoor deze component in de onderstaande raming niet uit de belastbare basis werd geweerd. Wat de eigen woning betreft, heeft het Rekenhof de beschikbare gegevens gebruikt, door de waarde van de eigen woning in aanmerking te nemen, die voor het 99e percentiel van de bevolking⁵ met zulk actief werd vermeld (d.i. 1 miljoen euro).

⁵ Kuypers, S. en Marx, I., reeds vermeld.

— La présente estimation ne prend pas en compte d'éventuelles modifications de comportement des contribuables, à la suite de l'introduction d'un impôt sur les grands patrimoines (délocalisations de la base imposable, optimisation fiscale,...) et les éventuels coûts liés à la mise en place de cet impôt (suivi et contrôle par l'administration, par exemple).

2) *Limites tendant à sous-estimer les recettes budgétaires découlant de la présente proposition de loi:*

— La HFCS n'est *a priori* pas conçue pour mesurer le patrimoine total d'un pays. Les données qui sont récoltées par son biais ne sont dès lors que partiellement comparables aux données macroéconomiques sur le sujet. Le patrimoine net total de la Belgique estimé sur la base des données publiques de la HFCS et utilisé dans la suite de cette estimation budgétaire est, au regard des données macroéconomiques existantes, probablement sous-estimé;

— Par manque de données, la présente estimation ne prend pas en compte les recettes issues des non-habitants du Royaume qui seraient soumis à l'impôt sur les grands patrimoines sur la valeur de leurs avoirs en Belgique;

— La présente estimation se base sur le patrimoine net moyen par ménage appartenant au 99ème percentile. Or, la distribution du patrimoine net au sein du 99ème percentile n'est probablement pas linéaire.

3) La proposition de loi en examen prévoit que les biens affectés exclusivement à l'exercice de l'activité professionnelle du contribuable et l'immeuble d'habitation propre ne sont pas compris dans la base imposable de l'impôt sur les grands patrimoines. Les informations relatives aux biens affectés à l'exercice de l'activité professionnelle contenues dans les données publiques de la HFCS et les publications scientifiques consultées ne sont pas suffisamment détaillées, de sorte que cette composante n'a pas été soustraite de la base imposable dans l'estimation ci-dessous. En ce qui concerne l'immeuble d'habitation propre, la Cour des comptes a utilisé les données disponibles en retenant la valeur de l'habitation propre renseignée pour le 99ème percentile de la population détenant cet actif (à savoir 1 million d'euros)⁵.

⁵ Kuypers, S. et Marx, I., déjà cités.

b. Budgettaire ramingen

i. Hypothese 1

Het totale nettovermogen van de gezinnen in België wordt geraamd op 1 588,91 miljard euro⁶ (gemiddeld nettovermogen vermeld in de HFCS, d.i. 338 600 euro, vermenigvuldigd met het aantal gezinnen, namelijk 4 692 601 gezinnen).

Volgens de HFCS vertegenwoordigt het 99^e percentiel 12,37 % van het totale nettovermogen⁷, d.i. 196,55 miljard euro. Deze raming heeft uitsluitend betrekking op het laatste percentiel, aangezien de gegevens die we bij de HFCS hebben kunnen vergaren, hetzij via openbare gegevens, hetzij via wetenschappelijke artikels over de HFCS-gegevens, enkel betrekking hebben op het hoogste percentiel (geen info over het 98^e percentiel). Er dient echter op te worden gewezen dat de actualisaties van de gegevens uit het reeds oude artikel van K. Rademaekers en J. Vuchelen bevestigen dat dit wetsvoorstel grotendeels enkel op de gezinnen die tot het 99^e percentiel behoren, betrekking zal hebben.

Het gemiddelde nettovermogen per gezin van de tot het 99^e percentiel behorende gezinnen⁸ wordt bijgevolg geraamd op 4,19 miljoen euro.

Dit gemiddelde nettovermogen per gezin daalt tot 3,19 miljoen euro als men aan de eigen woning van deze gezinnen een waarde van 1 miljoen euro toekent⁹.

Om de fiscale opbrengst te bekomen, past men de door het wetsvoorstel voorziene schaal toe op het gemiddelde nettovermogen per gezin en vermenigvuldigt men dit bedrag vervolgens met het aantal gezinnen die tot het laatste percentiel van de bevolking behoren.

Op grond hiervan kan de opbrengst van de belasting op het vermogen, die wordt ingevoerd door het voorliggende wetsvoorstel en toegepast op het vermogen van de gezinnen, worden geraamd op 1 091,58 miljoen euro.

Zoals hierboven vermeld, heeft het voorliggende wetsvoorstel echter betrekking op het vermogen van de belastingplichtigen en niet op dat van de gezinnen. Voor gezinnen (of fiscale gezinnen) met meer dan één belastingplichtige en voor goederen in mede-eigendom bepaalt het wetsvoorstel dat het aandeel van elke belastingplichtige in het gemeenschappelijk vermogen moet worden vastgesteld.

⁶ De cijfers in deze raming worden afgerond op twee decimalen.

⁷ Kuypers, S. en Marx, I., reeds vermeld.

⁸ Hetzij 4 692 601/100.

⁹ Kuypers, S. en Marx, I., reeds vermeld.

b. Estimations budgétaires

i. Hypothèse 1

Le patrimoine net total des ménages en Belgique est estimé à 1 588,91 milliards d'euros⁶ (patrimoine net moyen renseigné par la HFCS, à savoir 338 600 euros multiplié par le nombre de ménages, à savoir 4 692 601 ménages).

D'après la HFCS, le 99ème percentile possède 12,37 % du patrimoine net total⁷, soit 196,55 milliards d'euros. La présente estimation porte exclusivement sur le dernier percentile, car les données que nous avons pu recueillir au niveau de la HFCS, soit par le biais des données publiques, soit par le biais d'articles scientifiques portant sur les données de la HFCS, ne concernent que le percentile le plus élevé (pas d'information sur le 98ème percentile). On notera toutefois que les actualisations des données contenues dans l'article, déjà ancien, de K. Rademaekers et J. Vuchelen corroborent le fait que, dans une large mesure, seul les ménages appartenant au 99ème percentile seraient concernés par la présente proposition de loi.

Le patrimoine net moyen par ménage des ménages appartenant à ce 99ème percentile⁸, est dès lors estimé à 4,19 millions d'euros.

Ce patrimoine net moyen par ménage est ramené à 3,19 millions d'euros si on attribue à l'habitation propre de ces ménages une valeur d'1 million d'euros⁹.

Pour obtenir le rendement de l'impôt, on applique le barème prévu par la proposition de loi au patrimoine net moyen par ménage et on multiplie ensuite ce montant par le nombre de ménages appartenant au dernier percentile de la population.

Sur cette base, le rendement de l'impôt sur le patrimoine, tel qu'introduit par la proposition de loi en examen, appliqué au patrimoine des ménages, peut être estimé à 1 091,58 millions d'euros.

Cependant, comme évoqué plus haut, la proposition de loi en examen porte sur le patrimoine des contribuables et non des ménages. Dans le cas des ménages (ou foyer fiscal) composés de plus d'un contribuable et des biens détenus en co-propriété, la proposition de loi prévoit en effet de déterminer la quote-part de chaque contribuable dans le patrimoine commun.

⁶ Les chiffres présentés dans la présente estimation sont arrondis à deux décimales.

⁷ Kuypers, S. et Marx, I., déjà cités.

⁸ Soit 4 692 601/100.

⁹ Kuypers, S. et Marx, I., déjà cités.

Om de budgettaire ramingen te verfijnen, stelt het Rekenhof in dit verband twee “limietgevallen” voor waarmee een opbrengstenvork kan worden berekend:

a) alle tot het 99e percentiel behorende gezinnen bestaan uit één belastingplichtige;

b) alle tot het 99e percentiel behorende gezinnen bestaan uit twee belastingplichtigen die elk de helft van het vermogen bezitten.

In het eerste geval is de opbrengst van de belasting op het vermogen, zoals ingevoerd door het voorliggende wetsvoorstel en toegepast op het vermogen van de belastingplichtigen, identiek aan de opbrengst van de belasting die op het vermogen van de gezinnen wordt toegepast, d.i. 1 091,58 miljoen euro.

In het tweede geval verandert de budgettaire raming. Het bedrag van het gemiddelde nettovermogen wordt door twee gedeeld¹⁰. Vervolgens past men de door het wetsvoorstel voorziene schaal toe op dit gemiddelde vermogen per belastingplichtige. Tot slot wordt dit bedrag vermenigvuldigd met het aantal belastingplichtigen (d.i. tweemaal het aantal gezinnen van het 99^e percentiel in deze tweede hypothese). In die veronderstelling zou de fiscale opbrengst uit het vermogen 727,72 miljoen euro bedragen.

Aangezien de HFCS-gegevens over het nettovermogen dateren van 2011, is het opportuun de waarde van het nettovermogen en de waarde van de eigen woning te actualiseren, waarbij andere factoren ongewijzigd blijven. Om het nettovermogen te actualiseren past men het gewogen gemiddelde¹¹ toe van enerzijds het groeipercentage van de vastgoedprijzen sinds 2011¹² en anderzijds het groeipercentage van de financiële activa eveneens sinds 2011¹³. Om de waarde van de eigen woning te actualiseren gebruikt men het groeipercentage van de vastgoedprijzen sinds 2011.

Op basis van deze actualisatie kan de opbrengst van de belasting op het vermogen, zoals ingevoerd door het voorliggende wetsvoorstel en toegepast op het vermogen van de gezinnen, worden geraamd op 1 289,65 miljoen euro.

Dans ce cadre, pour affiner les estimations budgétaires, la Cour propose deux “cas limites”, permettant d’établir une fourchette de rendement:

a) Tous les ménages appartenant au 99ème percentile sont composés d’un seul contribuable;

b) Tous les ménages appartenant au 99ème percentile sont composés de deux contribuables, possédant chacun la moitié du patrimoine.

Dans le premier cas, le rendement de l’impôt sur le patrimoine, tel qu’introduit par la proposition de loi en examen, appliqué au patrimoine des contribuables, est identique au rendement de l’impôt appliqué au patrimoine des ménages, à savoir 1 091,58 millions d’euros.

Dans le second cas, l’estimation budgétaire est modifiée. Le montant du patrimoine net moyen est divisé par deux¹⁰. On applique ensuite le barème prévu par la proposition de loi à ce patrimoine moyen par contribuable. Enfin, ce montant est multiplié par le nombre de contribuables (à savoir deux fois le nombre de ménages appartenant au 99ème percentile dans cette seconde hypothèse). Dans ce cadre, le rendement de l’impôt sur le patrimoine serait de 727,72 millions d’euros.

Etant donné que les données de la HFCS sur le patrimoine net datent de 2011, une actualisation de la valeur du patrimoine net et de la valeur de l’habitation propre est opportune, toutes autres choses restant égales. Pour actualiser le patrimoine net, on applique la moyenne pondérée¹¹ entre, d’une part, le taux de croissance des prix de l’immobilier depuis 2011¹² et, d’autre part, le taux de croissance des actifs financiers également depuis 2011¹³. Pour actualiser la valeur de l’habitation propre, on utilise le taux de croissance des prix de l’immobilier depuis 2011.

Sur cette base actualisée, le rendement de l’impôt sur le patrimoine, tel qu’introduit par la proposition de loi en examen, appliqué au patrimoine des ménages, peut être estimé à 1 289,65 millions d’euros.

¹⁰ 3,19 miljoen/2.

¹¹ Men spreekt van gewogen gemiddelde omdat men het aandeel van het vastgoed beperkt tot dat van 2011. Dit gewogen gemiddelde komt neer op 9,70 %.

¹² Vastgoedprijzen, zoals vermeld door de FOD Economie.

¹³ Financiële activa van particulieren, zoals vermeld door de Nationale Bank van België.

¹⁰ 3,19 millions/2

¹¹ On parle de moyenne “pondérée”, car on limite la part de l’immobilier à celle de 2011. Cette moyenne pondérée équivaut à 9,70 %.

¹² Prix de l’immobilier, tels que renseignés par le SPF Economie.

¹³ Actifs financiers détenus par les particuliers, tels que renseignés par la Banque Nationale de Belgique.

Indien men de voornoemde hypothesen a) en b) toepast op de geactualiseerde waarde van het vermogen van de belastingplichtigen en niet op dat van de gezinnen, bekomt met het volgende resultaat:

In hypothese a) (een gezin is één persoon) is de opbrengst van de belasting op het vermogen, zoals ingevoerd door het voorliggende wetsvoorstel en toegepast op het vermogen van de belastingplichtigen, identiek aan de opbrengst van de belasting die wordt toegepast op het vermogen van de gezinnen, d.i. 1 289,65 miljoen euro.

In hypothese b) (een gezin zijn twee personen) verandert de budgettaire raming zoals eerder vermeld. In die veronderstelling zou de opbrengst van de belasting op het vermogen 859,77 miljoen euro bedragen.

ii. Hypothese 2

In het algemeen wordt aangenomen dat de rijkste gezinnen ondervertegenwoordigd zijn in enquêtes zoals die van de HFCS. In de enquête zouden die gezinnen namelijk “non-responspercentages” hebben die hoger liggen dan bij de rest van de bevolking¹⁴. Een manier om dit potentiële probleem op te lossen is door de steekproef te stratificeren en de rijkste gezinnen te oversamplen. Deze *modus operandi* is echter niet altijd voldoende. P. Vermeulen stelt bijgevolg een methode voor die het mogelijk maakt deze potentiële ondervertegenwoordiging van de rijkste gezinnen te ondervangen door de HFCS-gegevens te combineren met de gegevens van SCF (*Survey of Consumer Finances* in de Verenigde Staten) en die van Forbes over de miljardairs van de wereld¹⁵. Deze methode heeft een significante invloed op het aandeel van de rijkdom van de gezinnen van het laatste percentiel, die stijgt van 12,37 % naar 17 %. Bijgevolg wordt de budgettaire weerslag van het voorliggende wetsvoorstel geraamd door rekening te houden met dit groter percentage, waarbij andere factoren ongewijzigd blijven.

In deze tweede hypothese zouden de tot het 99^e percentiel behorende gezinnen samen 270,12 miljard euro bezitten. Het gemiddelde nettovermogen per gezin dat tot dit percentiel behoort, zou 5,76 miljoen euro bedragen. Dit gemiddelde nettovermogen per gezin wordt teruggebracht tot 4,76 miljoen euro, door aan de eigen woning van deze gezinnen een waarde van 1 miljoen euro (zie hierboven) toe te kennen.

Om de fiscale opbrengst te krijgen past men de door het wetsvoorstel voorziene schaal toe op het gemid-

Si l'on applique les hypothèses a) et b) ci-dessus à la valeur actualisée du patrimoine des contribuables et non des ménages, on obtient les résultats suivants:

Dans l'hypothèse a) (un ménage égal une personne), le rendement de l'impôt sur le patrimoine, tel qu'introduit par la proposition de loi en examen, appliqué au patrimoine des contribuables, est identique au rendement de l'impôt appliqué au patrimoine des ménages, à savoir 1 289,65 millions d'euros.

Dans l'hypothèse b) (un ménage égal deux personnes), l'estimation budgétaire est modifiée comme précédemment. Dans ce cadre, le rendement de l'impôt sur le patrimoine serait de 859,77 millions d'euros.

ii. Hypothèse 2

On estime généralement que les ménages les plus riches sont sous-représentés dans des enquêtes telles que celle de la HFCS. Ces derniers auraient en effet des taux de “non-réponse” à l'enquête plus élevés que le reste de la population¹⁴. Une manière de remédier à cet éventuel problème est de stratifier l'échantillon et de sur-échantillonner les ménages les plus riches. Cependant, ce *modus operandi* ne suffit pas toujours. P. Vermeulen propose dès lors une méthode permettant de dépasser cette sous-représentation potentielle des ménages les plus riches, en combinant les données de la HFCS, de la SCF (*Survey of Consumer Finances* aux États-Unis) et des données Forbes sur les milliardaires dans le monde¹⁵. En appliquant cette méthode, la part de la richesse détenue par les ménages du dernier percentile est significativement affectée, passant de 12,37 % à 17 %. Une estimation de l'impact budgétaire de la proposition de loi en examen est dès lors réalisée en tenant compte de ce pourcentage plus important, toutes autres choses restant égales.

Dans ce second cas de figure, les ménages appartenant au 99ème percentile possèderaient ensemble 270,12 milliards d'euros. Le patrimoine net moyen par ménage appartenant à ce percentile serait de 5,76 millions d'euros. Ce patrimoine net moyen par ménage est ramené à 4,76 millions d'euros, en attribuant à l'habitation propre de ces ménages une valeur d'1 million d'euros (voir ci-dessus).

Pour obtenir le rendement de l'impôt, on applique le barème prévu par la proposition de loi au patrimoine net

¹⁴ Vermeulen, P., reeds vermeld.

¹⁵ Vermeulen, P., reeds vermeld.

¹⁴ Vermeulen, P., déjà cité.

¹⁵ Vermeulen, P., déjà cité.

delde nettovermogen per gezin en vermenigvuldigt men dit bedrag vervolgens met het aantal gezinnen die tot het laatste percentiel van de bevolking behoren. Op basis hiervan kan de opbrengst van de belasting op het vermogen, zoals ingevoerd door het voorliggende wetsvoorstel en toegepast op het vermogen van de gezinnen, worden geraamd op 1 974,38 miljoen euro.

Zoals hierboven vermeld, heeft het voorliggende wetsvoorstel echter betrekking op het vermogen van de belastingplichtigen en niet op dat van de gezinnen.

Bijgevolg stelt het Rekenhof opnieuw voor een opbrengstenvork te bepalen op basis van het vermogen van de belastingplichtigen, door uit te gaan van dezelfde hierboven beschreven hypothesen a) en b).

— In hypothese a) (een gezin is één persoon) is de opbrengst van de belasting op het vermogen, zoals ingevoerd door het voorliggende wetsvoorstel en toegepast op het vermogen van de belastingplichtigen, identiek aan de opbrengst van de belasting die wordt toegepast op het vermogen van de gezinnen, d.i. 1 974,38 miljoen euro.

— In hypothese b) (een gezin zijn twee personen) verandert de budgettaire raming zoals eerder vermeld. In die veronderstelling zou de fiscale opbrengst uit het vermogen 1 316,26 miljoen euro bedragen.

Wegens de reeds vermelde redenen (de HFCS-gegevens over het nettovermogen dateren van 2011) werden de waarde van het nettovermogen en de waarde van de eigen woning geactualiseerd volgens de hierboven beschreven modaliteiten.

Op basis van deze actualisatie kan de opbrengst van de belasting op het vermogen, zoals ingevoerd door het voorliggende wetsvoorstel en toegepast op het vermogen van de gezinnen, worden geraamd op 2 294,67 miljoen euro.

Indien men de bovenvermelde redenering toepast om een opbrengstenvork te verkrijgen op basis van het geactualiseerde vermogen van de belastingplichtigen, krijgt men het volgende:

— In hypothese a) (een gezin is één persoon) is de opbrengst van de belasting op het vermogen, zoals ingevoerd door het voorliggende wetsvoorstel en toegepast op het vermogen van de belastingplichtigen, identiek aan de opbrengst van de belasting die wordt toegepast op het vermogen van de gezinnen, d.i. 2 294,67 miljoen euro.

moyen par ménage et on multiplie ensuite ce montant par le nombre de ménages appartenant au dernier percentile de la population. Sur cette base, le rendement de l'impôt sur le patrimoine, tel qu'introduit par la proposition de loi en examen, appliqué au patrimoine des ménages, peut être estimé à 1 974,38 millions d'euros.

Cependant, comme évoqué plus haut, la proposition de loi en examen porte sur le patrimoine des contribuables et non des ménages.

Dès lors, la Cour propose, à nouveau, d'établir une fourchette de rendement sur la base du patrimoine des contribuables, en adoptant les mêmes hypothèses a) et b) décrites ci-dessus.

— Dans l'hypothèse a) (un ménage égal une personne), le rendement de l'impôt sur le patrimoine, tel qu'introduit par la proposition de loi en examen, appliqué au patrimoine des contribuables est identique au rendement de l'impôt appliqué au patrimoine des ménages, à savoir 1 974,38 millions d'euros.

— Dans l'hypothèse b) (un ménage égal deux personnes), l'estimation budgétaire est modifiée comme précédemment. Dans ce cadre, le rendement de l'impôt sur le patrimoine serait de 1 316,26 millions d'euros.

Pour les raisons déjà évoquées (les données de la HFCS sur le patrimoine net datant de 2011), la valeur du patrimoine net et la valeur de l'habitation propre ont été actualisées suivant les modalités précisées ci-dessus.

Sur cette base actualisée, le rendement de l'impôt sur le patrimoine, tel qu'introduit par la proposition de loi en examen, appliqué au patrimoine des ménages, peut être estimé à 2 294,67 millions d'euros.

Si l'on applique le raisonnement développé ci-dessus pour obtenir une fourchette de rendement sur la base actualisée du patrimoine des contribuables, on obtient:

— Dans l'hypothèse a) (un ménage égal une personne), le rendement de l'impôt sur le patrimoine, tel qu'introduit par la proposition de loi en examen, appliqué au patrimoine des contribuables est identique au rendement de l'impôt appliqué au patrimoine des ménages, à savoir 2 294,67 millions d'euros.

— In hypothese b) (een gezin zijn twee personen) verandert de budgettaire raming zoals eerder vermeld. In die veronderstelling zou de opbrengst van de belasting op het vermogen 1 554,18 miljoen euro bedragen.

4. Conclusie

Uit deze raming blijkt dat de opbrengsten van het wetsvoorstel afhankelijk van de gekozen hypothesen kunnen variëren tussen 727,72 miljoen euro en 2 294,67 miljoen euro.

Gezien het aantal beperkingen en hypothesen die in dit advies worden vermeld, moet deze raming niettemin met grote voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

— Dans l'hypothèse b) (un ménage égal deux personnes), l'estimation budgétaire est modifiée comme précédemment. Dans ce cadre, le rendement de l'impôt sur le patrimoine serait de 1 554,18 millions d'euros.

4. Conclusion

Il ressort de cette estimation que les rendements de la proposition de loi pourraient osciller entre 727,72 millions d'euros et 2 294,67 millions d'euros selon les hypothèses retenues.

Au vu du nombre de limites et d'hypothèses énoncées dans le présent avis, cette estimation doit néanmoins être interprétée avec une grande prudence.